

Klima- og bærekraftsplan 2023 -2032

Plandel

Foto: J.Dahl.

Dønna kommune

Vedtatt: Sak 4/2023 Kommunestyret den 21.02.2023

Innhold

1. Innledning.....	3
1.1 Kommunens rolle og myndighet	3
1.2 Forankring i andre planer og samarbeidet mellom kommuner	4
2. Føringer som legges til grunn	4
2.1 Regional plan for klima og miljø – Grønn omstilling i Nordland 2021-2030	4
2.2 Globale føringer.....	4
2.3 Nasjonale mål	5
3. Rammer og mål	5
3.1 Formålet for klima og bærekraftsplan 2023-2032	5
3.2 Resultatmål for klima- og bærekraftsplan 2023-2032	5
4. Oppfølging av plan.....	6
5. Klimagassutslipp og energiforbruk i Dønna kommune	6
5.1. Direkte klimagassutslipp.....	6
5.2 Karbonlagring (CO ²) i jord.....	7
5.3 Status og utfordringer for Dønna kommune som virksomhet.....	7
5.4 Klimafotavtrykk pr innbygger	9
6. Satsingsområder i Dønna kommune	10
6.1 Tiltak for å nå målene.....	10
7. Bærekraftsmålene i klima- og bærekraftsplan 2023-2032	11
7.1 Bærekraftsmålene i klima- og bærekraftsplan 2023-2032.....	11
Vedlegg.....	14
Kilder.....	14

1. Innledning

Klima- og miljøendringene som foregår er et nasjonalt problem som innebærer at vi må erkjenne og arbeide målrettet med forebygging, møte og stoppe de klima- og miljøendringene som foregår nå.

Det kan forventes mer nedbør og mer ekstremvær i årene fremover på grunn av klimaendringer. Dette kan føre til at Dønna kommune som er en øykommune med flere bosatte øyer kan få økt nedbør, forventet havnivåstigning, mer storm/orkan, spring- og stormflo føre til at flere boliger, fritidsboliger, næringsbygg, naust og andre konstruksjoner er/kan bli utsatt for skred, flom, vind og bølger. Klimatilpasning handler om å ta hensyn til dagens og fremtidens klima. Å ta hensyn til klimaet og endringer i dette sammen med øvrige endringer i samfunnet bidrar til en bærekraftig utvikling.

Fig. 1 Konsekvenser av klimaendringer i Norge. Cicero og Vestlandsforskning 2018.

Klima og bærekraftsplan 2023-2023 skal være et dokument for kommunens arbeid for å redusere klimautslippene. Planen legger til grunn de føringer som er gitt i Regional plan for klima og miljøgrønn omstilling i Nordland 2021-2030. Den Regional plan for klima og miljø har som formål å styrke det regionale klima- og miljøarbeidet, og bidra til en helhetlig og felles tilnærming.

Klima og bærekraftsplan i Dønna kommune er en temaplan som er utarbeidet av administrasjonen i kommunen sammensatt av ledelse fra Helse- og omsorg, Skole og barnehage, Tekniske tjenester og Landbruk. Hver avdeling innen alle tjenester har bidratt med gode tiltak for nå klimamålene. Det har vært holdt en rekke møter i prosjektgruppa og Dønna kommune har vært representert i Klimasamling for kommunene i Nordland den 28 - 29.10.21 samt etterfølgende digital del av samlingen fra 16. november 2021 til 13. januar 2022.

I Klima og bærekrafts plan 2023- 2032 for Dønna kommune vil erstatte Energi- og klimaplan i Dønna kommune vedtatt i kommunestyret 30/4- 2010 i sak 57/10.

1.1 Kommunens rolle og myndighet

Kommunen har det overordnede ansvaret for lokalsamfunnets utvikling. Kommunene er i daglig kontakt med sine innbyggere gjennom ulike instanser. Kommunen har flere viktige roller som

myndighet, eiendomsbesitter, tjenesteyter og samfunnsutvikler. Kommunen har gjennom sine ulike roller, muligheter til å bidra til at økt kunnskap i kommunen om klimaendringer, grønn omstilling og klimatilpasning. En økt bevisstgjøring vil føre til at flere klimatiltak utføres og at vi vil langt på vei vil nå visjonen om et klimatilpasset lavutslipps-samfunn innen 2050, jfr. Parisavtalen under klimatoppmøtet i Paris 12.12.2015.

1.2 Forankring i andre planer og samarbeidet mellom kommuner

Det er inngått et Interkommunalt samarbeid om klimasamarbeid på Helgeland mellom kommunene Alstahaug, Dønna, Herøy, Leirfjord og Træna. Et viktig formål med arbeidet er å styrke klima- og energiplanen som strategisk styringsdokument for kommunen og regionen, løfte FN's bærekraftsmål inn i kommunal planlegging, kartlegging av klimagassutslippene og gjennomføre tiltak som gir resultater i form av reduserte klimagassutslipp i kommunene, samt en felles forståelse av de utfordringer verden har på klima- og energiområder. Rullering av plan og interkommunalt samarbeid er et resultat av vedtak i Formannskapet i sak 98/18 den 26.09.2018.

2. Føringer som legges til grunn

Klima og bærekrafts plan 2022-2023 i Dønna legger til grunn Parisavtalen og Regionalplan for klima og miljø i sine rammer og mål.

2.1 Regional plan for klima og miljø – Grønn omstilling i Nordland 2021-2030

Regional plan for klima og miljø – Grønn omstilling i Nordland har som formål å styrke det regionale klima- og miljøarbeidet, og bidra til en helhetlig og felles tilnærming. Den regionale planen er et strategisk verktøy og viser hvordan Nordlandssamfunnet kan nå visjonen om et klimatilpasset lavutslippsamfunn innen 2050. Alle har et ansvar for å følge opp visjon og mål i planen og bidra til grønn omstilling i Nordland og tilpasning til et klima som er i endring.

Regional plan for Nordland har fire hovedmålsettinger fram mot 2030:

- ✓ Kommuner, næringsliv, regionale myndigheter, og frivillige organisasjoner har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å bidra til grønn omstilling.
- ✓ Klimagassutslippene i Nordland fylke skal reduseres med 60 % fram mot 2030, sammenlignet med 2009.
- ✓ I 2030 er industrien og næringslivet i Nordland en global aktør innen grønn omstilling
- ✓ Nordland har omstillingsdyktige kommuner som håndterer klimarisiko, og som utnytter mulighetene ved et endret klima.

https://www.nfk.no/_f/p1/i0f2472c2-a95a-40a8-bcbb-5b2a8f0628cc/regional-plan-for-klima-ogmiljo-gronn-omstilling-i-nordland-2021-2030.pdf

Dønna kommune sluttet seg til mål for et klimavennlig samfunn med å spre kunnskap om grønn omstilling og klimatilpasning til sine innbyggere og ansatte.

2.2 Globale føringer

Gjennom Parisavtalen har Norge forpliktet seg til å bidra til at den globale oppvarmingen holdes godt under 2°C, og helst under 1,5 °C, sammenlignet med førindustriell tid. Norge har lovet å redusere klimagassutslippene med 50-55 prosent innen 2030 sammenlignet med nivået i 1990. Gjennom

klimaloven har vi i tillegg lovfestet målet om å bli et lavutslippssamfunn innen 2050. For å få til dette må vi bruke fornybar energi, redusere transportbehovet vårt, forbruke mindre og sørge for at råvarer ikke går til spille, men forblir i kretsløpet så lenge som mulig. Statlig planretningslinje for klima- og energiplanlegging i kommunene gir kommunene og fylkeskommunene en sentral rolle i dette arbeidet, og det er forventet at kommunene er en foregangsaktør.

2.3 Nasjonale mål

Klimaloven har lovfestet klimamål for Norge: Utslippene av klimagasser skal reduseres med 40 prosent fra 1990-nivå innen 2030, og Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-60>

I februar 2020 meldte regjeringen inn et forsterket klimamål som del av Parisavtalen. Norges nye klimamål er å redusere utslippene med minst 50 % og opp mot 55 % sammenlignet med 1990-nivå. Regjeringen har en ambisjon om at utslippene i 2050 reduseres med 90-95 %.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/kld/nyheter/2020-nyheter/norge-forsterker-klimamalet-for-2030-til-minst-50-prosent-og-opp-mot-55-prosent/id2689679/>

(Regjeringen kan endre målene i fremtiden)

3. Rammer og mål

3.1 Formålet for klima og bærekraftsplan 2023-2032

Det legges opp til kommunalt samarbeid og medvirkning fra alle etater/avdelinger for å nå målene.

- ✓ Styrke klima- og bærekraftsplanen som strategisk styringsdokument for kommunen
- ✓ En felles forståelse av de utfordringer verden har på klima- og energiområder
- ✓ Løfte frem Bærekraftsmålene
- ✓ Kartlegging av klimagassutslippene og gjennomføre tiltak som gir resultater i form av reduserte klimagassutslipp i Dønna kommune

For å nå målene er kartlegging av klimagassutslippene og gjennomføre tiltak en viktig handling.

3.2 Resultatmål for klima- og bærekraftsplan 2023-2032

Dønna kommune vil med planarbeidet bidra til å oppnå:

- ✓ Etablere tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for klima- og energiplanlegging i kommunen.
 - Med informasjon, kurs og holdningsskapende arbeid.
- ✓ Identifisere de viktigste områdene for kommunale klimatiltak.
 - Kartlegging av viktige miljøtiltak innen innkjøp, bygg, næring og annen kommunal virksomhet.
- ✓ Bidra til at klima- og energiplanlegging blir integrert i den overordna, helhetlige og strategiske kommuneplanlegginga.
 - Stille krav om klima og miljøhensyn tas inn i kommunale planer og planlagte prosjekter

4. Oppfølging av plan

Handlingsdelen er grunnlaget for et klimabudsjett i Dønna kommune. Klimabudsjettet skal utarbeides i forbindelse med ordinær prosess med handlingsprogram, budsjett og økonomiplan. Hvilke tiltak med kostnader som skal gjennomføres hvert år fastsettes i årlig budsjett og økonomiplan, som del av klimabudsjettet. Tiltaksdelen skal vurderes rullert i forkant av utarbeidelse av handlingsprogram, budsjett og økonomiplan hvert år. Gjennomføring og effekten av tiltak skal rapporteres i kommunens årsmelding.

5. Klimagassutslipp og energiforbruk i Dønna kommune

Klimagassutslipp omfatter både direkte og indirekte utslipp. Direkte utslipp kan knyttes direkte til en aktivitet. Et eksempel er bilkjøring, hvor det slippes ut CO₂ fra eksosrøret fordi bensinen forbrennes i motoren. Indirekte utslipp skjer ikke i selve aktiviteten, men i produksjonen eller transporten av varen eller tjenesten.

5.1. Direkte klimagassutslipp

De største klimautslippene i Dønna kommune kommer fra sjøfart og landbruk se fig.2. Det totale utslippet i Dønna kommune for 2020 er 24 236,5 tonn CO₂-ekvivalenter, hvor av sjøfart utgjør 11705,5 tonn og landbruk utgjør 10898,8 tonn. For sjøfart utgjør passasjertrafikk 2588,5 tonn, resterende er stort sett annen sjøtrafikk som passerer innenfor Dønna kommune sine grenser.

Landbrukets utslipp er i hovedsak biologiske utslipp, fra dyr, jord og gjødsel. Det betyr utslipp av metan (CH₄) og lystgass (N₂O). Utslipp av klimagasser i landbruket er på omtrent 8 % av Norges totale utslipp. Av det totale utslippet fra Norge utgjør klimagassutslippene fra jordbruket 54 % metan og 33 % lystgass. kilde: Nibio <https://www.nibio.no/tema/miljo/tiltaksveileder-for-landbruket/tiltak-mot-klimagassutslipp-fra-landbruke>

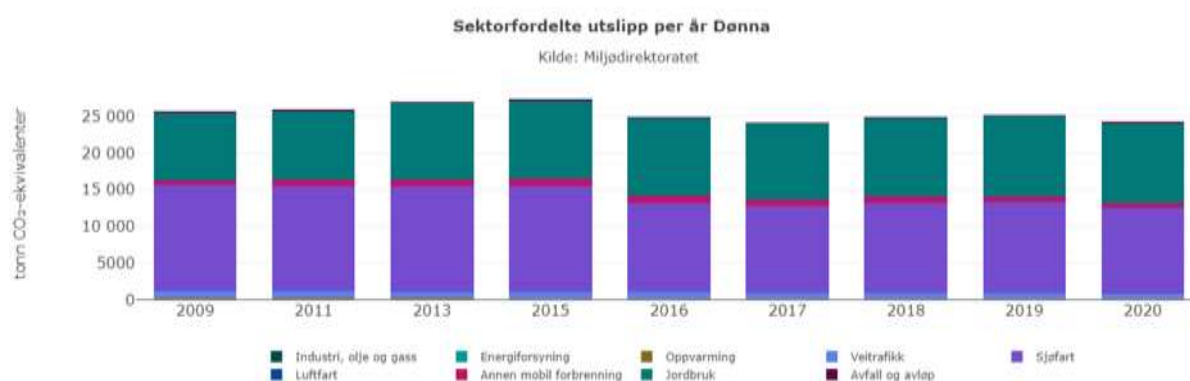

Fig.2 Samlet direkte klimagassutslipp for Dønna i perioden 2009 – 2020, tonn CO₂e. Kilde: Miljødirektoratet.

Direkte utslipp for transport, landbruk, avfall/avløp i kommunene

Kommune	Industri olje og gass	Energifor syning	Oppvarming	Veitrafikk	Sjøfart	Luftfart	Annen mobil forbrenning	Jordbruk	Avfall og avløp
Dønna	0	0	97	715	11705,5	0	625,6	10898,8	194,6
Herøy (Nordland)	0	0	97	571,9	14028,6	0	473,5	3994,4	919,2
Leirfjord	0	0	127,7	2856,8	8468,8	0	1512,8	12925	417,8
Alstahaug	482,8	0	364,9	2861,8	27142,2	433,8	2608,1	14905,5	1707,8

Tabell.1 Oversikt klimagassutslipp for Dønna, Herøy, Leirfjord, Alstahaug i 2020 Kilde: Miljødirektoratet.

5.2 Karbonlagring (CO²) i jord

Landbruket er under utvikling og har tatt grep. I Landbrukets klimaplan 2021-2030 som viser hvordan landbruket skal kutte klimagassutslipp og øke opptaket av karbon for å gjøre landbruket mer klima og miljøvennlig. <https://klimasmartlandbruk.no/klima-og-landbruk/>

Arealene landbruket forvalter er et viktig karbonlager. En økning i karbonlagring i jord er et viktig klimatiltak i Norge og internasjonalt, da jord inneholder mellom 2 og 3 ganger så mye karbon som atmosfærene og har et stort bindingspotensial. Forskning på karbonbinding i jord og andre landbruksarealer er fortsatt i en tidlig fase, men i årene som kommer vil flere kvantifiserbare tiltak for å øke karbonlagring bli tilgjengelig for landbruket. Mulige tiltak inkludere økt bruk av organiske ressurser som husdyrgjødsel, kompost, og slam; endret eller redusert jordarbeidingspraksis; forbedret drift av eng; bruk av planter med større eller dypere rotsystem; bruk av biokull og større fokus på regenerativt landbruk som innebærer flere av de førnevnte tiltakene. Det er også viktig å bevare landbruksområder, inkludert utmark og naturområder, for å ikke redusere størrelsen på dette viktige karbonlageret. https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/bitstream/handle/11250/2591077/NIBIO_RAPPORT_2019_5_36.pdf?sequence=2&isAllowed=y

5.3 Status og utfordringer for Dønna kommune som virksomhet

For å få en oversikt over klimagassutslippene fra Dønna kommune som organisasjon, er det samlet et felles kunnskapsgrunnlag i en klimakost-analyse, utført av Asplan Viak. Klimakost er beregnet ut fra kommunens innrapporterte tall på innkjøp i Kostra og utvalgte faktorer for å bregne indirekte og direkte utslipp. Klimakost-analysen avdekker hvilke tjenesteområder og innkjøpsarter som står for de største utslippene, altså klimafotavtrykket (fig 3). Et klimafotavtrykk viser alle klimabidrag, både direkte utslipp fra forbrenning av fyringsolje og drivstoff, og indirekte utslipp fra energibruk og alle andre kjøp av varer og tjenester. Dette gir grunnlag for å fokusere innsatsen mot de områdene som har størst betydning for å redusere utslipp fra kommunen som organisasjon.

Fig. 3 og 4 viser utslipp som baserer seg på kommunens innkjøp. Store investeringer og innkjøp vil gi negative konsekvenser for klimafotavtrykket ved denne måten å beregne utslipp på. Det er derfor viktig at det stilles gode klima- og miljøkrav ved innkjøp.

Dønna kommune sine investeringer ved bygging av ny barnehage vil gi spesielt høye utslippsbidrag det året det bygges, men vil også føre til lavere energiforbruk i bygg i kommende år.

Fig.3 Utslipp Dønna kommune sin virksomhet i 2020

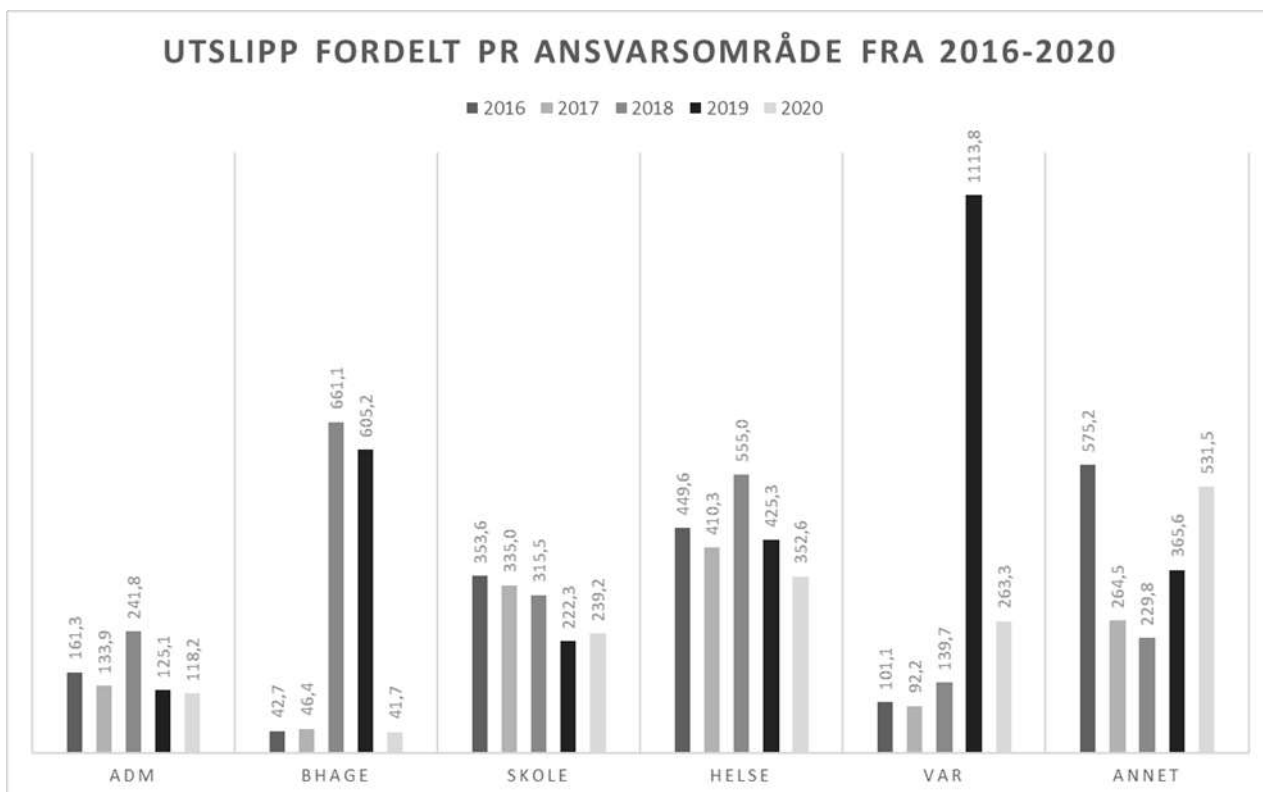

Fig. 4 Andel av CO₂-ekvivalenter utslipp fordelt på innkjøpsarter, Dønna kommune

VAR – vann, avløp, renovasjon

ANNET – andre tjenester som kommunale boliger, samferdsel, kultur, brann og ulykke.

I klimaregnskap for fem kommuner på Helgeland 2020, gitt av Asplan Viak er utslipp fra egen virksomhet mer spesifisert. Se eget vedlegg til klima- og bærekraftsplan 2023-2032.

5.4 Klimafotavtrykk pr innbygger

Klimaregnskap for fem kommuner på Helgeland 2020 i rapport Asplan Viak, viser at Dønna kommune har utslipp som er langt høyere enn nabokommunene.

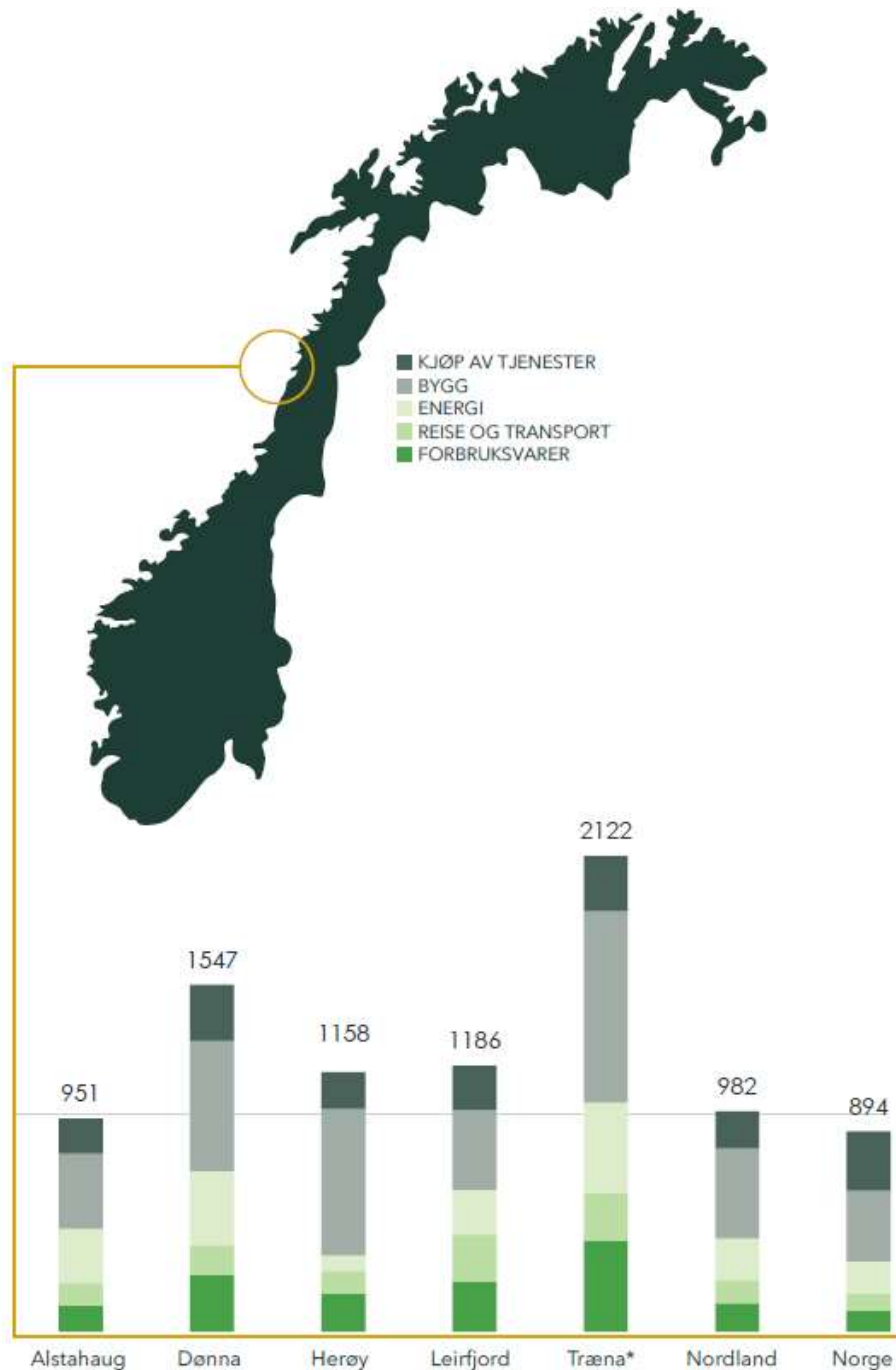

Fig.5: Klimafotavtrykk, år 2020 fordelt per innbygger, tall i kg CO₂e (gjennomsnitt) +2016

Dønna kommune har som følge av sin egen virksomhet i 2020 et totalt klimafotavtrykk på 2 121 tonn CO₂ ekvivalenter. Per innbygger utgjør dette et klimafotavtrykk på 1 547 kg CO₂ ekvivalenter, noe som er høyere enn gjennomsnittet for fylke (982 kg CO₂e) og landsgjennomsnittet (894 kg CO₂e). Se fig 5.

6. Satsingsområder i Dønna kommune

Det er utarbeidet 7 satsingsområder i Dønna kommune:

1. Holdninger og kunnskapsformidling

- Økt fokus på klima- og miljøarbeid innenfor all virksomhet.
- Digitale møter og kurs velges fremfor fysisk oppmøte, for å redusere reisevirksomhet i enhetene

2. Energieffektivisering

- Energiforbruket i bygg må reduseres ved klimasmarte valg ved bygging/renovering av bygg og miljøvennlig oppvarming må velges.

3. Miljøvennlig transport

- Mer satsing på klimavennlig transport i kommunen

4. Klimatilpassing

- Ved alt arbeid som omfatter tjenester, produksjon og innkjøp skal klima og miljøvennlige løsninger prioriteres.

5. Forbruk og avfall

- Alle må bidra til å redusere avfallsmengden ved å bli bedre på kildesortering og gjenbruk.
- Matsvinnet må reduseres og bruk av kortreiste råvarer velges der dette er tilgjengelig.

6. Naturmangfold – biologisk mangfold

- Stimulere til bærekraftig naturforvaltning og et rikt biologisk mangfold

7. Landbruk

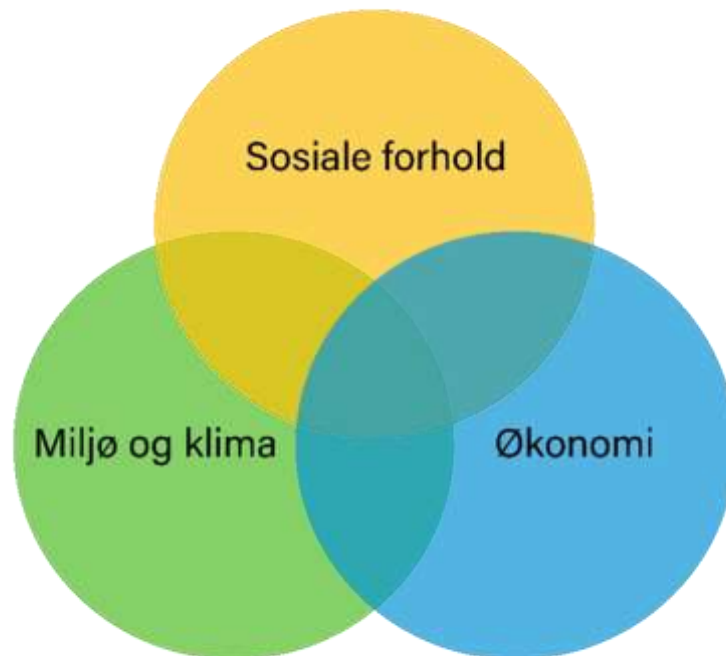
- Stimulere til et bærekraftig og klimavennlig landbruk med bevisstgjøring og tilrettelegging innen produksjon og skjøtsel av natur- og kultur beitemark

6.1 Tiltak for å nå målene

Det er laget en egen handlingsdel. Handlingsdelen er grunnlag for kommunens klimabudsjett og skal vurderes rullert hvert år.

7. Bærekraftsmålene i klima- og bærekraftsplan 2023-2032

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine. Bærekraftsmålene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold.

For ikke å bruke opp den eneste kloden vi har, må vi finne løsninger som balanserer belastningen på miljøet med forbruket og økonomien vår, og vi må finne bedre måter å fordele ressursene på. Da blir det bærekraftig både for mennesker og miljøet.

- 1) Klima og miljø: Vi må løse klimakrisen
- 2) Økonomi: Grønn vekst og mindre ulikhet
- 3) Sosiale forhold: sikre at alle mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv.

Nettsida www.klimatilpasning.no gir rettleiing til klimatilpassing

7.1 Bærekraftsmålene i klima- og bærekraftsplan 2023-2032

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene. FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Norge har egen handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030 gjennom Meld.st. 40 (2020-2021).

I klima og bærekraftsplan for Dønna kommune er bærekraftsmålene 2, 3, 6, 7,11, 12, 13, 14, 15, 17 vektlagt.

2. Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

- Innen 2030 sikre en bærekraftig matproduksjon med økt produksjon og som bidrar til å opprettholde økosystemene med de nødvendige tilpasninger til klimaendringene.

3. Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

- Innen 2030 forhindre dødsfall og sykdomstilfeller som er forårsaket av farlige kjemikalier og forurenset luft, vann og jord

6. Sikre bærekraftig vannforvaltning og tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

- Innen 2030 sørge for trygt og sikkert drikkevann med god vannkvalitet med å redusere forurensning, avskaffe avfallsdumping og mest mulig begrense utslipp av farlige kjemikalier og materialer, halvere andelen ubehandlet spillvann og i vesentlig grad øke gjenvinning og trygg ombruk.

7. Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Innen 2030 har Dønna kommune redusert energibruken i alle kommunale bygg med energieffektivisering og miljøvennlig oppvarming.

11. Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

- Innen 2030 må Dønna kommune redusere de negative påvirkning på miljøet (målt per innbygger), med særlig vekt på luftkvalitet og avfallshåndtering i offentlig eller privat regi.
- Samfunnsplanleggingen må styrkes slik at den blir mer bærekraftig og klimatilpasset med bedre ressursbruk, holdningsskapende arbeid, inkludering og evne til å stå imot og håndtere katastrofer.

12. Sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre

- Innen 2030 oppnå bærekraftig forvaltning og effektiv bruk av naturressurser
- Innen 2030 redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk. Redusere matsvinn og fremme bærekraftig ordninger gjennom offentlig anskaffelse.

13. Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem*

- Dønna kommune skal innarbeide tiltak mot klimaendringer i sin politikk, strategier og planlegging for å redusere konsekvensene av klimaendringer og bevisstgjøringen om dette.

* Basert på en erkjennelse av at FNs rammekonvensjon om klimaendring er det viktigste internasjonale og mellomstatlige forumet for forhandlinger om globale tiltak mot klimaendringer.

14. Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

- Dønna kommune skal arbeide for bevaring av økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å forhindre havforurensning, marin forurensning og utslipp av næringssalter.

15. Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold

- Dønna kommune skal beskytte, fremme bærekraftig bruk av økosystemer i vassdrag og på land for å forhindre tap av arter og spredning av fremmede arter

17. Styrke virkemidlene som trengs for å gjennomføre arbeidet, og fornye globale partnerskap for bærekraftig utvikling

- Dagen levemåte og forbruk er ikke bærekraftig og samfunnet må i fellesskap løse disse utfordringene. Viktige handlinger er: – Opplæring - Informasjon – Forbilde - Tilby klimavennlige løsninger

Vedlegg

Handlingsdelen for Klima- og Bærekraftsplan i Dønna kommune 2023-2032

Klimaregnskap for fem kommuner på Helgeland 2020, ASPLAN VIAK

Kilder

LOV-2017-06-16-60 Lov om klimamål (klimaloven)

FOR-2009-09-04-1167 Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning

Meld. St. 40 (2020–2021) Norges handlingsplan for å nå bærekraftsmålene innen 2030

Regional plan for klima og miljø – Grønn omstilling i Nordland

Miljøstatus <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/>

Nibio <https://www.nibio.no/tema/miljo/tiltaksveileder-for-landbruket/tiltak-mot-klimagassutslipp-fra-landbruke>

Nibio: https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/bitstream/handle/11250/2591077/NIBIO_RAPPORT_2019_5_36.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Miljødirektoratet - www.klimatilpasning.no

Landbrukets klimaplan 2021-2030 <https://klimasmartlandbruk.no/klima-og-landbruk/>

FNs Bærekraftsmål <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

Klimaregnskap for fem kommuner på Helgeland 2020, ASPLAN VIAK